

Ο ρόλος του φαρμακοποιού ως συμβούλου στοματικής υγείας

Παναγιώτα Ντόκου, Ελευθέριος Ντόκος, Αθανάσιος Σπηλιωτόπουλος, Ελένη Δαδιώτου-Ντόκου

Στις μέρες μας, ο παραδοσιακός ρόλος του φαρμακοποιού έχει περιοριστεί λόγω της ανάπτυξης της τεχνολογίας. Παρ' όλα αυτά, στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει προταθεί ότι οι φαρμακοποιοί θα πρέπει να παίζουν ένα σημαντικό ρόλο στην παροχή συμβουλών για τη φροντίδα της υγείας στην κοινότητα. Στο πλαίσιο αυτής της ενημέρωσης, προτάθηκε ότι θα πρέπει να περιληφθεί και η στοματική υγεία.

Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν να διερευνήσει το ρόλο του φαρμακοποιού στην παροχή συμβουλών για την στοματική υγεία. Για το σκοπό αυτό, συντάχθηκε ερωτηματολόγιο αποτελούμενο από έξι ομάδες ερωτήσεων και διανεμήθηκε σε τυχαίο δείγμα 100 φαρμακοποιών στο Νομό Αττικής.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της μελέτης, η συχνότητα με την οποία ο φαρμακοποιός καλείται να παράσχει συμβουλές σχετικά με οδοντιατρικά θέματα είναι σημαντική. Το δε φάσμα των πληροφοριών που ζητούνται από τους φαρμακοποιούς είναι ευρύ.

Λόγω της διαπροσωπικής σχέσης φαρμακοποιού-πελάτη, οι συμβουλές του φαρμακοποιού γίνονται πιο εύκολα αποδεκτές από το σύνολο των ανθρώπων που τον επισκέπτονται και άρα είναι πολύτιμες καθώς συνεισφέρουν σημαντικά στην προαγωγή της στοματικής υγείας. Για αυτό το λόγο, υπάρχει ανάγκη για καλύτερη επιμόρφωση των φαρμακοποιών σε θέματα στοματικής υγείας

ελληνική νοσοκομειακή οδοντιατρική 1: 99-101, 2008

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα τελευταία χρόνια, η πληθώρα των σκευασμάτων έχει περιορίσει στο ελάχιστο την παρασκευή φαρμάκων από τους ίδιους τους φαρμακοποιούς, με αποτέλεσμα ο φαρμακοποιός να χρησιμοποιεί το εργαστήριό του όλο και λιγότερο. Ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του '80 στην Μ. Βρετανία, προτάθηκε από τους αρμόδιους φορείς ότι οι φαρμακοποιοί θα πρέπει να συμμετέχουν ενεργότερα στην παροχή συμβουλών που αφορούν την φροντίδα της υγείας, καθώς εκατομμύρια άνθρωποι επισκέπτονται καθημερινά τα φαρμακεία της περιοχής τους αναζητώντας συμβουλές για θεραπείες αλλά και προϊόντα φροντίδας της υγείας^{1,3}. Η άμεση διαπροσωπική σχέση που αναπτύσσουν οι ασθενείς με τον φαρμακοποιό τους καθιστά επιτακτικό το αίτημά τους για έγκυρες και υπεύθυνες συμβουλές σε θέματα υγείας. Με βάση τις νεότερες έρευνες⁴, κάθε φαρμακοποιός μπο-

ρεί να δεχτεί ερωτήσεις από τουλάχιστον δέκα πελάτες καθημερινά σχετικά με θέματα υγείας που τους απασχολούν.

Διάφορες έρευνες μελέτησαν την φύση και την ποιότητα των συμβουλών που παρέχονται από φαρμακοποιούς^{4,6} αλλά λίγες εξ' αυτών περιέλαβαν θέματα στοματικής υγείας⁷. Σε ερώτηση πελάτη τους για την αντιμετώπιση ενός επίμονου έλκους στην περιοχή της γλώσσας, οι Scully και συνεργάτες⁸ βρήκαν ότι λιγότεροι από το 10% των φαρμακοποιών που ρωτήθηκαν σχετικά, είχαν συμβουλευτεί τον πελάτη τους να αναζητήσει την συμβουλή του γιατρού ή του οδοντιάτρου του. Άλλοι ερευνητές εξέτασαν την ανάγκη για συνεχιζόμενη επιμόρφωση των φαρμακοποιών, παρουσιάζοντας το επίπεδο εκπαίδευσής τους ως ανεπαρκές⁹.

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να διερευνήσει το ρόλο του φαρμακοποιού στην παροχή συμβουλών για την στοματική υγεία με βάση την διαπροσωπική σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσα στον φαρμακοποιό και τον πελάτη του, καθώς ο φαρμακοποιός θεωρείται πιο εύκολα «προσβάσιμος» από άλλους επαγγελματίες της υγείας

Λέξεις κλειδιά: φαρμακοποιός, στοματική υγεία, σύμβουλος.

Οδοντιατρικό Τμήμα Κέντρου Υγείας Μεγάρων

Βραχεία Δημοσίευση

ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΣ

Για το σκοπό αυτό, συντάχθηκε ένα ερωτηματολόγιο που περιελάμβανε έξι ομάδες ερωτήσεων και απαιτούσε απάντηση σε κλειστό ανώνυμο φάκελο. Τα ερωτηματολόγια διανεμήθηκαν σε τυχαίο δείγμα 100 φαρμακοποιών στο Νομό Αττικής. Από αυτούς απάντησαν 84 (ποσοστό 84%). Από τους φαρμακοποιούς (58 άνδρες, 42 γυναίκες) που έλαβαν το ερωτηματολόγιο, ποσοστό 71% ήταν απόφοιτοι τριών φαρμακευτικών σχολών της Ελλάδας (Αθήνα, Θεσσαλονίκη και Πάτρα), ενώ το υπόλοιπο 29% ήταν απόφοιτοι δύο φαρμακευτικών σχολών της Ιταλίας (Μιλάνο και Πάντοβα). Οι φαρμακοποιοί είχαν αποφοιτήσει μεταξύ των ετών 1974 και 2000. Τα στοιχεία από τα απαντημένα ερωτηματολόγια αναλύθηκαν και οι απαντήσεις εκφράστηκαν ως ποσοστά.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τις απαντήσεις που δόθηκαν από τους φαρμακοποιούς στο ερωτηματολόγιο περιγράφονται παρακάτω, ανά ομάδα ερωτήσεων:

1. Συχνότητα ερωτήσεων σχετικά με την στοματική υγεία: Το 71% των φαρμακοποιών ανέφεραν ότι είχαν ερωτηθεί για θέματα στοματικής υγείας από δύο έως πέντε φορές την εβδομάδα. Το 17,65% των ερωτηθέντων απάντησε ότι τους ζητούνται πληροφορίες που αφορούν την στοματική υγεία με συχνότητα πάνω από 5 φορές την εβδομάδα, ενώ μόλις το 11,76% δήλωσε ότι ερωτήθηκε μόλις μία φορά την εβδομάδα. Οι ερωτηθέντες δήλωσαν ότι η πλειοψηφία των ερωτήσεων σε θέματα που αφορούν την στοματική υγεία γίνονται κατά την διάρκεια του κανονικού ωραρίου, ενώ μόλις το 14% έχει συμβουλευτεί πελάτες για τέτοια θέματα κατά την εφημερία.
2. Όταν τους ζητήθηκε να αναφέρουν τα τρία πιο συχνά προβλήματα για τα οποία τους ζητούνται φάρμακα ή πληροφορίες, η απάντησή τους σε ποσοστά επί τοις εκατό ήταν: οδοντικός πόνος (95%), οδοντόκρεμες - οδοντόβουρτσες (68%), στοματικά έλκη (61%), στοματικά διαλύματα (40%), αιμορραγία ούλων - ουλίπδα (21%), σπασμένα δόντια - εμφράξεις (8%), πόνοι ανατολής δοντιών (8%), φθοριούχα σκευάσματα (5%).
3. Ερωτήσεις σχετικές με την χρήση τεχνητών οδοντοστοιχιών: Το 47,3% των φαρμακοποιών απάντησε ότι τους ζητούνται πληροφορίες τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα για θέματα σχετικά με την χρήση τεχνητών οδοντοστοιχιών, το 34,2% καμία, το 10,5% έως πέντε φορές, ενώ το 5,3% πάνω από πέντε φορές την εβδομάδα. Η πλειοψηφία των φαρμακοποιών (84%) αναγνώρισαν την πιθανότητα επιδείνωσης των στοματικών ελκών από την χρήση των τεχνητών οδοντοστοιχιών, ενώ συμβούλες για τη χρήση ή μη κόλλας δήλωσε ότι δέχτηκε το 95% των ερωτηθέντων. Η αναγνώριση και ο καθαρισμός των τεχνητών οδοντοστοιχιών δηλώθηκαν ως τα συχνότερα προβλήματα σχετικά με τη χρήση τεχνητών οδοντοστοιχιών από το 63% και το 79% αντίστοιχα των ερωτηθέντων.
4. Πηγές των γνώσεων των φαρμακοποιών σχετικά με

θέματα στοματικής υγείας: Η πλειοψηφία (71%) των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ενημερώνεται τακτικά για θέματα στοματικής υγείας από ιατρικούς επισκέπτες, ενώ μόλις το 21% ενημερώνεται από οδοντιάτρους. Με βάση τις απαντήσεις των φαρμακοποιών, πηγές απόκτησης οδοντιατρικών γνώσεων ήταν κυρίως οι ιατρικοί επισκέπτες και σπανιότερα το Πανεπιστήμιο (όχι συστηματικά) και οι οδοντίατροι. Ποσοστό 84,2% των ερωτηθέντων φαρμακοποιών δεν πιστεύουν ότι ενημερώνουν όπως πρέπει τους πελάτες τους και θα ήθελαν περισσότερη ενημέρωση: α) με ενημερωτικά φυλλάδια (52,6%), β) με σεμινάρια (34,2%) και γ) με συνεργασία με οδοντιάτρους (26,3%).

6. Διαπροσωπική σχέση φαρμακοποιού - ασθενή: Η πλειοψηφία (76%) των φαρμακοποιών δήλωσαν ότι οι ασθενείς τους εμπιστεύονται σε θέματα στοματικής υγείας. Το 80,5% των φαρμακοποιών πιστεύουν ότι οι πελάτες τους ακολουθούν τις οδηγίες τους και το 70,3% υποστηρίζει ότι οι πελάτες τους ζητούν να τους συστήσουν κάποιον οδοντίατρο.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Είναι γνωστό ότι η κύρια απασχόληση του φαρμακοποιού είναι να εκτελεί ιατρικές συνταγές. Στις μέρες μας, τα περισσότερα συνταγογραφούμενα φάρμακα δεν απαιτούν παρέμβαση από τον φαρμακοποιό. Επομένως, ο χρόνος που αναλώνεται για την εκτέλεση συνταγών είναι λιγότερος από παλιά, επιτρέποντας στον φαρμακοποιό να αναπτύξει άλλες πλευρές της επαγγελματικής δραστηριότητάς του. Αυτός ο «εκτεταμένος ρόλος» του φαρμακοποιού περιλαμβάνει μεταξύ άλλων και την δουλειά του συμβούλου στοματικής υγείας.

Η συχνότητα με την οποία ο φαρμακοποιός καλείται να παράσχει συμβουλές σχετικά με οδοντιατρικά θέματα είναι σημαντική σύμφωνα με τα αποτελέσματα της παρούσας μελέτης. Το δε φάσμα των πληροφοριών που ζητούνται από τους φαρμακοποιούς είναι ευρύ. Οι ασθενείς ζητούν πληροφορίες κυρίως για τον πονόδοντο, για προϊόντα φροντίδας της στοματικής υγείας (οδοντόβουρτσες, οδοντόκρεμες, στοματικά διαλύματα), για την κινητικότητα της οδοντοστοιχίας τους, τον καθαρισμό της αλλά και για στοματικά έλκη. Οι φαρμακοποιοί ασφαλώς οφείλουν να παραπέμπουν σε ασθενείς στον οδοντίατρο ή τον γιατρό τους. Συχνά προσφέρουν πολύτιμες υπηρεσίες όταν αναγνωρίζουν κάποιες στοματικές βλάβες, ενεργοποιούν και κατευθύνουν σωστά τον ασθενή που για διάφορους λόγους δεν μπορεί να έχει άμεση πρόσβαση στον οδοντίατρο.

Οι πληροφορίες που δίνουν οι φαρμακοποιοί στους πελάτες τους είναι κάποιες φορές ελλιπείς διότι δεν έχουν διδαχθεί συστηματικά οδοντιατρικά θέματα. Η εκπαίδευση των φαρμακοποιών δεν περιλαμβάνει ανάπτυξη διαγνωστικών ικανοτήτων*. Μικρό ποσοστό των ερωτηθέντων δήλωσε ότι τις γνώσεις του για τα οδοντιατρικά προβλήματα τις απέκτησε στο πανεπιστήμιο, ενώ η πλειοψηφία ενημερωνόταν για τα στοματικά θέματα είτε αυτά αφορούσαν στοματικές βλάβες είτε προϊόντα στοματικής υγιεινής κυρίως από τους ιατρικούς επισκέπτες. Για το λόγο αυτό, θα ήθελαν να έχουν περισσότερη ενη-

μέρωση από ενημερωτικά φυλλάδια ή από τη συνεργασία με οδοντιάτρους εκτός των ιατρικών επισκεπτών, γνωρίζοντας ότι από τους οδοντιάτρους η ενημέρωση θα είναι πληρέστερη και εγκυρότερη. Αυτό θα πρέπει να τεθεί υπόψη του οδοντιατρικού κόσμου ο οποίος θα πρέπει να ενθαρρύνει την προσέγγιση με τους φαρμακοποιούς στο πρόσωπο των οποίων φαίνεται πως μπορεί να βρει έναν πρόθυμο και ενημερωμένο συνεργάτη.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Λόγω της διαπροσωπικής σχέσης φαρμακοποιού-πελάτη, οι συμβουλές του φαρμακοποιού γίνονται πιο εύκολα αποδεκτές από το σύνολο των ανθρώπων που τον επισκέπτονται και άρα είναι πολύτιμες καθώς συνεισφέρουν σημαντικά στην προαγωγή της στοματικής υγείας. Η ανάγκη για καλύτερη επιμόρφωση των φαρμακοποιών σε θέματα της στοματικής υγείας επιβάλλεται σχεδόν από τη συμβουλευτική σχέση του φαρμακοποιού με τους πελάτες του. Για να εκπληρώσουν τον ρόλο αυτό οι φαρμακοποιοί θα πρέπει να αποκτήσουν κατάλληλη εκπαίδευση τόσο σε προπτυχιακό όσο και σε μεταπτυχιακό επίπεδο.

SUMMARY

The role of pharmacist as an oral health advisor

P. Dokou, E. Dokos,
A. Spiliotopoulos, E. Dadiotou-Dokou

hellenic hospital dentistry 1: 99-101, 2008

Today, the traditional role of the pharmacist has diminished, as a result of the evolution of technology. Nevertheless, it has been proposed by the European Union, that the pharmacists should play an important advisory role regarding health care. It has been proposed that dental care should also be included.

The aim of the present work was to assess the role of the pharmacist as an oral health advisor. For that, a question-

naire consisting of six groups of questions was distributed to a random sample of 100 pharmacists in the prefecture of Attica.

According to the results of the work, pharmacists are frequently asked to give dental advice and the spectrum of information that is required by patients is wide.

Due to pharmacist customer personal relation, pharmacists' advice is welcome. Thus, pharmacists contribute considerably to the promotion of oral health. In order to achieve this, pharmacists should receive principles of basic dental education during their graduate or postgraduate studies.

Key words: pharmacist, oral health, advisor

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Taylor K, Harding G: The community pharmacist: over qualified dispenser or health professional? *J R Coll Gen Pract* 1989; 39 (322): 209-210.
2. Tully MP, Hassel K, Noyce PR: Advice-giving in community pharmacists in UK. *J Health Serv Res Policy* 1997; 2 (1): 38-50.
3. Alvarez-Risco A, Van Mil JW: Pharmaceutical care in community pharmacies: practice and research in Peru. *Ann Pharmacother* 2007; 41 (12): 2032-2037.
4. Smith FJ, Salkind MR, Jolly BC: Community pharmacy: a method of assessing quality of care. *Soc Sci Med* 1990; 31 (5): 603-607.
5. Flynn CA, Shanghnessy AF: Effectiveness of pharmacist consultations. *J Fam Pract* 1996; 42 (1): 22-23.
6. Bohenek WS, Grossbart SR: Pharmacists' role in improving quality of care. *Am J Health Syst Pharm* 2008; 65 (16): 1566-1570.
7. Dickinson C, Howlett JA, Bulman JS: The community pharmacist: a dental health advisor? *Pharmaceutical J* 1994; 252 (6777): 262-264.
8. Scully C, Gill Y, Gill Z: How community pharmacy staff manage a patient with possible oral cancer. *Br J Oral Maxillofac Surg* 1989; 27 (1): 16-21.
9. Scott VG, Amonkar MM, Madharan SS: Pharmacists' preferences for continuing education and certificate programs. *Ann Pharmacother* 2001; 35 (3): 289-299.